

**Комунальна установа
«Центр професійного розвитку педагогічних працівників»
Балтської міської ради Одеської області**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директором С.М. Ткач

**ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
«Особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація
педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні
базової середньої освіти»**

Балта – 2026

Розробники: Вадатурська Наталія Анатоліївна, вчитель української мови та літератури вищої категорії, старший вчитель, тренер НУШ, експерт із сертифікації, Леонова Олена Володимирівна, вчитель початкових класів вищої категорії, старший вчитель, Шолудько Олена Михайлівна, вчитель мистецтва вищої категорії, вчитель-методист, експерт з оцінювання навчальної літератури, учасниця експертної групи з розроблення компетентнісних завдань, тренер НУШ.

Напрямок підвищення кваліфікації: особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти (ГХЗВ)

Термін дії програми: з 18.05.2026 до 18.05.2027 року.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації керівників закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (наказ МОН від 12.10.2022 № 904).

Рецензенти:

Робак Марія Сергіївна, директор КУ "Балтський інклюзивно-ресурсний центр" Балтської міської ради Одеської області;

Іванов Валерій Валерійович, доктор філософії PhD 053 Психологія, голова циклової комісії психолого-педагогічних дисциплін КЗ Балтський педагогічний фаховий коледж, викладач вищої категорії, викладач-методист, практичний психолог.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми

Сучасний розвиток системи освіти України ґрунтується на принципах рівного доступу до якісної освіти, дотримання прав людини, недискримінації та забезпечення безбар'єрного освітнього середовища. Упровадження інклюзивного навчання є одним із ключових напрямів державної освітньої політики, що передбачає створення умов для навчання та соціалізації дітей з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти.

У контексті реформування освіти та реалізації концепції Нової української школи особливого значення набуває професійна готовність педагогічних працівників до роботи в інклюзивному середовищі, уміння організувати освітній процес із урахуванням індивідуальних потреб учнів, застосовувати сучасні педагогічні технології, здійснювати психолого-педагогічний супровід та ефективно взаємодіяти з усіма учасниками освітнього процесу.

Практика функціонування інклюзивних класів у закладах базової середньої освіти свідчить про потребу педагогів у поглибленні знань щодо:

- нормативно-правового забезпечення інклюзивної освіти;
- особливостей психофізичного розвитку дітей з різними категоріями особливих освітніх потреб;
- створення індивідуальної освітньої траєкторії;
- адаптації та модифікації навчального матеріалу;
- організації педагогічної підтримки;
- застосування ефективних методик оцінювання навчальних досягнень учнів з ООП;
- розвитку партнерської взаємодії між педагогами, батьками та фахівцями супроводу.

Саме тому розроблення та впровадження програми підвищення кваліфікації «Особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти» є актуальним і необхідним для забезпечення якісного професійного розвитку педагогічних працівників.

Цільова аудиторія: учителі базової середньої освіти, асистентів учителів, заступників директорів, педагогів-організаторів, практичних психологів, соціальних педагогів, керівників закладів освіти, фахівців інклюзивно-ресурсних центрів.

Загальний обсяг: 16 академічних годин / 0,53 кредит ЄКТС.

Особливості реалізації програми:

Форма (форми) навчання: очна, дистанційна.

Мета програми: розвиток професійних компетентностей педагогічних працівників щодо організації інклюзивного навчання та реалізації педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами в умовах базової середньої освіти.

Основні завдання програми:

- формування у педагогів сучасного розуміння принципів інклюзивної освіти;
- удосконалення навичок організації інклюзивного освітнього середовища;
- розвиток умінь здійснювати педагогічний супровід учнів з ООП;
- оволодіння технологіями адаптації та модифікації навчального матеріалу;
- формування навичок командної взаємодії;
- розвиток професійної рефлексії та педагогічної гнучкості;
- забезпечення готовності до використання сучасних цифрових інструментів в інклюзивному навчанні.

Компетентності, що формуються:

- психологічна компетентність;
- емоційно-етична компетентність;
- інклюзивна компетентність.

Очікувані результати реалізації програми:

- професійна організація інклюзивне навчання;
- використання сучасних інклюзивних методик;
- здійснення педагогічної підтримки учнів з ООП;
- розроблення індивідуальних програм розвитку;
- адаптація освітнього процесу до потреб учнів;
- застосування ефективних інструментів оцінювання;
- забезпечення продуктивної взаємодії всіх учасників освітнього процесу;
- дотримання педагогічними працівниками професійних стандартів та інших нормативно-правових документів.

Система та критерії оцінювання результатів навчання:

Оцінювання результатів навчання слухачів програми підвищення кваліфікації здійснюється поетапно та передбачає проміжне і підсумкове (залікове) оцінювання.

Проміжне оцінювання проводиться під час опрацювання окремих модулів програми та спрямоване на відстеження рівня засвоєння навчального матеріалу.

Форми проміжного оцінювання:

- тестування;
- аналіз та обговорення практичних кейсів;
- виконання практичних завдань;
- написання есе;
- участь у дискусіях і форумах;
- підготовка та презентація навчальних матеріалів.

Підсумкове (залікове) оцінювання проводиться після завершення навчання та передбачає демонстрацію сформованих професійних компетентностей.

Форми підсумкового оцінювання:

- підсумкове тестування;
- виконання практичної роботи;
- презентація власного педагогічного продукту.

Система оцінювання

Оцінювання здійснюється за рівневою шкалою:

- високий рівень — 90–100 балів;
- достатній рівень — 75–89 балів;
- середній рівень — 60–74 бали;
- початковий рівень — менше 60 балів.

Слухач вважається таким, що успішно завершив програму, якщо набрав не менше 60 % від максимальної кількості балів.

Критерії оцінювання

Під час оцінювання враховуються:

- повнота та правильність виконання завдань;
- практична спрямованість запропонованих рішень;
- уміння застосовувати набуті знання у професійній діяльності;
- самостійність виконання роботи;
- креативність та інноваційність підходів;
- дотримання встановлених вимог до оформлення та представлення результатів.

Зворотний зв'язок та оцінювання якості навчання

Для забезпечення якісного супроводу навчання використовуються: консультації викладача та чати для обговорення навчальних питань, індивідуальні рекомендації за результатами виконаних завдань, письмовий та усний зворотний зв'язок.

Документ про здійснення навчання: сертифікат про проходження навчання.

Вартість: 600 грн.

2. РОЗПОДІЛ ГОДИН НА ОРГАНІЗАЦІЮ ТА ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАННЯ

Тема	Теорія	Практика	Самостійна робота	Всього
МОДУЛЬ 1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	3 год	4 год	1 год	8 год
Тема 1. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти в Україні	1 год			
Тема 2. Створення безпечного та доступного інклюзивного освітнього середовища	1 год	1 год		
Тема 3. Команда психолого-педагогічного супроводу та роль асистента вчителя	1 год	1 год		
Тема 4. Практика організації інклюзивного середовища		2 год	1 год	
МОДУЛЬ 2. ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧНІВ З ООП. АДАПТАЦІЯ ТА МОДИФІКАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	2 год	4 год	2 год	8 год

Тема 1. Особливості педагогічної підтримки учнів з ООП	1 год	1 год		
Тема 2. Взаємодія з учнями, батьками та педагогами		1 год		
Тема 3. Адаптація та модифікація змісту навчання	1 год			
Тема 4. Практичні кейси адаптації освітнього процесу		2 год	2 год	

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Тема 1. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти в Україні

Зміст:

- Законодавча база інклюзивного навчання.
- Міжнародні та національні нормативно-правові документи у сфері забезпечення прав осіб з особливими освітніми потребами.
- Організація інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти.
- Права та обов'язки учасників освітнього процесу.
- Професійні функції та відповідальність асистента вчителя в інклюзивному класі.

Тема 2. Створення безпечного та доступного інклюзивного освітнього середовища

Зміст:

- Принципи універсального дизайну та розумного пристосування.
- Безбар'єрність освітнього середовища.
- Особливості організації навчального простору для учнів з ООП.

Тема 3. Команда психолого-педагогічного супроводу та роль асистента вчителя

Зміст:

- Склад та функції команди супроводу.
- Взаємодія асистента вчителя з педагогами, батьками та фахівцями ІРЦ.
- Участь асистента в розробленні та реалізації індивідуальної програми розвитку.

Тема 4. Практика організації інклюзивного середовища

Практичні завдання:

- Аналіз освітнього середовища на відповідність принципам інклюзії.
- Моделювання взаємодії членів команди супроводу.
- Визначення ролей та обов'язків асистента вчителя в різних ситуаціях.

Самостійна робота:

- Опрацювання нормативних документів щодо діяльності команди супроводу.
- Підготовка пропозицій щодо покращення інклюзивного середовища закладу освіти.

МОДУЛЬ 2. ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧНІВ З ООП. АДАПТАЦІЯ ТА МОДИФІКАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Тема 1. Особливості педагогічної підтримки учнів з ООП

Зміст:

- Категорії особливих освітніх потреб.
- Індивідуальний підхід до навчання та розвитку учнів.
- Форми та методи педагогічної підтримки.
- Робота асистента вчителя під час уроку та в позаурочний час.

Практичні завдання:

- Планування підтримки учня відповідно до ІПР.
- Використання допоміжних засобів навчання.
- Організація супроводу учнів з різними освітніми потребами.

Тема 2. Взаємодія з учнями, батьками та педагогами

Практичні завдання:

- Розв'язання педагогічних ситуацій.
- Відпрацювання навичок ефективної комунікації.
- Участь асистента в командному обговоренні освітніх труднощів учня.

Самостійна робота:

- Аналіз практичного кейсу педагогічної підтримки учня з ООП.
- Підготовка рекомендацій щодо організації супроводу.

Тема 3. Адаптація та модифікація змісту навчання

Зміст:

- Поняття адаптації та модифікації.
- Види адаптацій навчального процесу.
- Роль асистента вчителя в реалізації адаптацій та модифікацій.

Тема 4. Практичні кейси адаптації освітнього процесу

Практичні завдання:

- Аналіз кейсів учнів з різними освітніми потребами.
- Розроблення прикладів адаптації навчальних матеріалів.
- Визначення алгоритму дій асистента вчителя під час навчання учнів з ООП.

Самостійна робота:

- Розроблення індивідуального плану (або рекомендацій) підтримки учня з ООП.
- Підготовка прикладів адаптації навчальних матеріалів.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Оцінювання освітнього середовища.
2. Створення рекомендацій щодо доступності.
3. Аналіз прикладів інклюзивного простору.
4. Моделювання взаємодії членів команди супроводу.

5. Визначення ролей та обов'язків асистента вчителя в різних ситуаціях.
6. Адаптація навчального завдання.
7. Створення диференційованих вправ.
8. Розробка візуальних матеріалів.
9. Робота з цифровими платформами.
10. Створення інтерактивних матеріалів.
11. Добір цифрових ресурсів.
12. Складання ІПР.
13. Визначення освітніх цілей.
14. Аналіз прикладів ІПР.
15. Створення критеріїв оцінювання.
16. Аналіз оцінювальних ситуацій.
17. Розробка інструментів зворотного зв'язку.
18. Моделювання комунікативних ситуацій.
19. Вправи на ефективну взаємодію.
20. Розробка алгоритму співпраці з батьками.

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Які труднощі можуть виникати під час впровадження інклюзивного навчання та шляхи їх подолання?
2. Які стратегії ефективної комунікації з учнями з ООП варто застосовувати вчителю?
3. Як запобігати проявам дискримінації, булінгу та соціальної ізоляції в інклюзивному середовищі?
4. Які цифрові та допоміжні технології можуть використовуватися для підтримки навчання учнів з ООП?
5. Які професійні компетентності необхідні сучасному педагогу для роботи в умовах інклюзивного навчання?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/2145-19> (дата звернення: 16.04.2026).
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 16.04.2026).
3. Постанова від 15.09.2021 № 957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.04.2026)

4. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.04.2026).

Основна література

1. Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (наказ МОН від 12.10.2022 № 904)
2. Абетка інклюзивності і толерантності: науково-популярне видання / ГО «Соціальна синергія». К. : Видавництво «Теза», 2020. 30 с.
3. Безпечна і дружня до дитини школа в контексті реформи «НУШ» / В. Пономаренко, Т. Воронцова, О. Сакович та ін. Київ: Алатон, 2020. 64 с.
4. Директору про роботу вчителів в умовах інклюзивного навчання : модель педагогічної підтримки / О. Федоренко, І. Горбенко // Практика управління закладом освіти. 2020. № 12. С. 42–47.
5. Диференційоване викладання в інклюзивному навчальному закладі : навчально-методичний посібник / Таранченко О. М., Найда Ю. М. Під заг. ред. Колупаєвої А. А. К. : Видавнича група «А.С.К.», 2012. 124 с.
6. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти: керівництво для тренерів: навч.-метод. посіб. Київ, 2018. 174 с.
7. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. N. M. Bibik. Київ: Літера ЛТД, 2019. 208 с.
8. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва та ін. Харків : Видавництво «Ранок», 2019. 216 с.
9. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навч.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків: Видавництво «Ранок», 2019. 304 с.
10. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / Порошенко М. А. та ін. К. : 2018. 252 с.
11. Практика асистента педагога: міжнародний й український контекст: результати дослідження / Федоренко О. Ф., Мартинчук О. В., Софій Н. З., Найда Ю. М. та інші. К. : ФОП Парашин, 2020. 112 с.
12. Сучасні засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання : навчальний посібник / За заг. ред. Носенко Ю. Г. Полтава : ПУЕТ, 2018. 261 с.
13. Урок, що розвиває критичне мислення: 70 методів в одній книзі: навч.-метод. посіб. О. Пометун. Київ, 2020. 104 с.